

In memoriam

Piet Avonds (1944-2024) en zijn oeuvre

Door Guido Marnef, Peter Stabel en Frank Willaert

Piet Avonds begon in 1972 zijn loopbaan aan de toenmalige UFSIA als assistent. Hij was vele jaren als assistent verantwoordelijk voor de Oefeningen middeleeuwen – een opleidingsonderdeel dat toen verplicht was voor alle eerstejaarsstudenten Geschiedenis. Vanaf het academiejaar 1985-86 doceerde hij in de opleiding Geschiedenis ook de cursus ‘Geschiedenis van de Nederlanden’ en vanaf 1998 een hele reeks vakken over de middeleeuwen. Toen in 2003 de eengemaakte Universiteit Antwerpen een volledige opleiding Geschiedenis mocht inrichten, doceerde Piet Avonds in de licenties Geschiedenis ook cursussen over politiek en instellingen in de middeleeuwen. In 2007 ging Piet Avonds als hoogleraar met emeritaat.

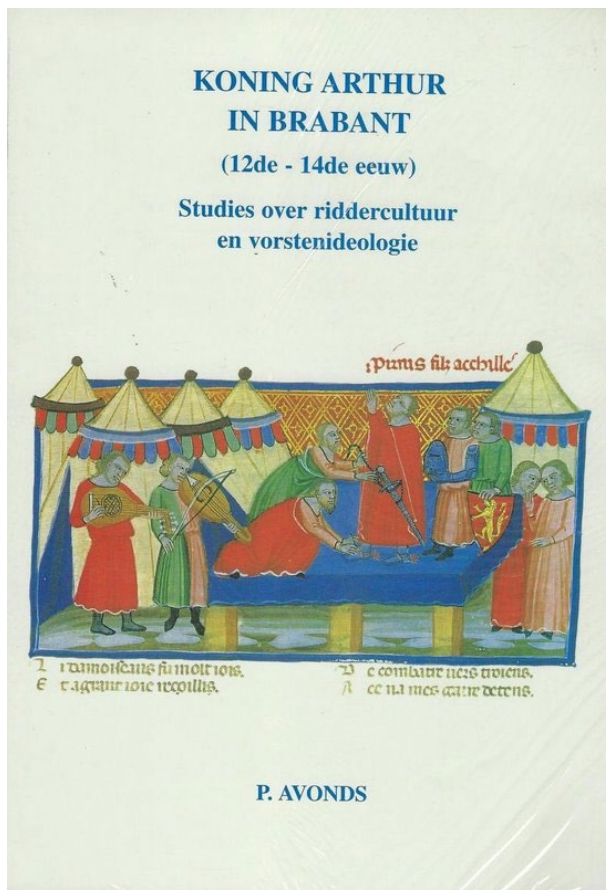
Piet Avonds promoveerde in 1981 aan de toenmalige Rijksuniversiteit Gent met een doctoraat getiteld *Ideologie en politiek. Brabant tijdens de regering van hertog Jan III (1312-1356)* met de inmiddels overleden Raoul van Caenegem als promotor. Deze beschouwde het proefschrift als een van de meest geslaagde die onder zijn leiding tot stand zijn gekomen. Het proefschrift werd bekroond met de prijs van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, klasse der Letteren, en werd snel al in 1984 gepubliceerd in de reeks van de Academie als *Brabant tijdens de regering van Hertog Jan III (1312-1356) : de grote politieke krisissen*, gevolgd door een tweede deel in 1991 getiteld *Brabant tijdens de regering van Hertog Jan III (1312-1356) : land en instellingen* (eveneens bij de Kon.Academie). Achter deze ogenschijnlijk vrij traditionele titels ging immers een hoogst originele aanpak schuil die oog had voor vooral ideologische constructies achter het beleid van de hertog van Brabant, met aandacht voor “nationale” sentimenten en voor de relaties tussen de vorst en diens onderdanen, met name de Brabantse steden die in deze periode een belangrijke factor werden in het bestuur. Daarmee verliet Piet Avonds gaandeweg een klassiek politiek-institutionele benadering voor een aanpak die ook focuste op intellectuele tradities, op communicatie en op mentaliteiten.

Hij was immers als geen ander in Gent opgeleid mediëvist beïnvloed door de op historische antropologie gefocuste derde generatie van de Franse Annales. En dat blijkt zonder meer uit zijn wetenschappelijk werk dat naast en na het doctoraat tot stand kwam. Hij focuste in navolging van de bekende Franse Annaleshistorici als Georges Duby en Jacques Le Goff steeds meer op mentaliteiten. Met groot enthousiasme paste hij de Annalesmethodes toe op voor de Lage Landen onontgonnen terreinen als ridderscultuur, maar hij bleef ook zijn oudere thema’s trouw en werkte verder aan bijv. politieke propaganda in de middeleeuwen en de parlementaire tradities in Brabant. In onze ogen was de belangrijkste bijdrage van Piet Avonds tot de mediëvistiek in Vlaanderen echter zonder twijfel het openen van een heel nieuwe waaier van bronnen voor

Piet Avonds met collega's en studenten op excursie in 1987.

historici die veelal enkel plegen te steunen op oorkonden, kronieken en rekeningen. Met name het belang van middeleeuwse fictieliteratuur staat centraal in zijn oeuvre. *Heer Everzwijn : oorlogspoëzie in Brabant in de 14de eeuw* (1980) is een mooi voorbeeld van deze innovatieve aanpak. Heel wat van deze studies werden uiteindelijk gebundeld in *Koning Arthur in Brabant (12de-14de eeuw). Studies over ridderscultuur en vorstenideologie* (Kon.Academie 1999). Hij heeft daarbij een methode ingang doen vinden die tot op de dag vandaag met vrucht wordt toegepast.

De aandacht voor literaire bronnen bracht hem op haast vanzelfsprekende wijze in contact met de medioneerlandistiek, waar vanaf de jaren zeventig juist de omgekeerde beweging werd gemaakt, van een strikt filologische of literair-esthetische benadering naar onderzoek waarin de inbedding van literaire teksten in hun historische context centraal kwam te staan. Onderwerpen als de door hem sterk benadrukte profilering van de Brabantse hertogen als Duitse rijksvorsten of zijn onderzoek van het concept *ghemeyn orbaer*, ‘algemeen belang’, in Brabantse bronnen trokken de aandacht van de literair-historici, zoals blijkt uit het boek *Politiek en literatuur. Brabant en de Slag bij Woeringen* (1288), dat samen met de Brusselse hoogleraar Jef Janssens tot stand kwam, of uit zijn medewerking aan publicaties en bijeenkomsten van Frits van Oostroms Leidse onderzoeksgroep ‘Nederlandse literatuur en cultuur in de middeleeuwen’, waar hij zich –

in zijn eigen bewoordingen – ‘helemaal thuis voelde’. Toen in 2000 naar aanleiding van het emeritaat van de gezaghebbende Utrechtse literair-historicus W.P. Gerritsen een boek tot stand kwam, dat beoogde studenten in te leiden in de studie van de Middelnederlandse letterkunde, was het op een bijna vanzelfsprekende wijze Piet Avonds die het inleidende hoofdstuk schreef, met de voor beginnende neerlandici intrigerende titel ‘Nederlanden? ... in de Middeleeuwen?? Een speurtocht in de velden van literatuur en wetenschap’.

Piet Avonds heeft steeds het Nederlands gebruikt als zijn academische forumtaal waardoor zijn werk niet altijd de internationale aandacht heeft getrokken die het verdiende. Toch drongen zijn belangwekkende resultaten, zij het op indirecte manier, ook door tot het wetenschappelijk onderzoek in Frankrijk en in de Engelstalige wereld.